

Summum Ius, Summa Iniuria

Exordium. Om allt är en lek är vi förlorade

Tänk om nihilisternas barnbarnsbarn för länge sedan skulle ha flyttat ut ur den dammiga butiken med andaktsföremål som vi kallar vår världsåskådning? Om de hade lämnat de halvtömnda lagren med värdefullt och värdelöst, nyttigt och nödvändigt, riktigt och rätt, för att återvända till djungelns viltstigar där vi inte längre kan se dem, än mindre nå dem? Tänk om de aldrig mer skulle acceptera bibel, grundlag och straffrätt som anvisning och regelbok till ett sällskapsspel? Om politik, kärlek och ekonomi bara vore en tävling för dem? Om de ansåg ”det goda” vara maximal effektivitet vid minimal förlustrisk, ”det dåliga” däremot inget annat än ett suboptimalt resultat? Om vi inte längre förstod deras grundvalar, eftersom det inte fanns några?

Varifrån skulle vi då ta oss rätten att bedöma, att fördöma och framför allt – bedöma och fördöma vem? Spelets förlorare – eller segraren? Domaren skulle tvingas bli skiljedomare. Med varje försök att tillämpa det inlärdade och att tolka rätt som rättvisa skulle han göra sig skyldig till den sista återstående dödssynden: hyckleriet.

Allt det där skrev jag i domskälen till utgången i ett rättsfall. Det överlämnades till domarkansliet, det delgavs parterna formellt. Jag kan utnyttja domstolsferierna till att sortera mina tankar. Jag kan skriva upp det faktiska förhållandet, inte i den förkortade form som krävs för ett domslut, utan så som det verkligen måste ha ägt rum.

Men om jag bestämmer mig för att tala om händelser jag själv inte var delaktig i, vilkas protagonister jag knappt känner och som jag bara av yrkesmässiga skäl måste känna till, slipper jag

ändå inte undan frågan vem som ska berätta historien. Ett jag, världsanden, rättvisan, det mångfaldiga ”vi” bestående av den fantiserande författaren och dennes figurer som kommer berättandets verklighet närmast? Inget av det tilltalar mig. Det vore lika konstlat som den framtvingade repliken på en fråga som det faktiskt inte finns något svar på. Vem är ”jag”? Vilka ”vi”? Problemet engagerar mänskligheten sedan tusentals år. En dator som ville lösa det skulle se sig tvungen att sätta upp en oändlig ekvation. Vem är du? betyder för den: Hur många program körs i denna sekund i ditt inre? – Om den då svarade med talet X skulle svarsförloppet lägga ytterligare en process till summan så att den skulle bli: X plus ett, och svaret skulle vara felaktigt. Om den skulle identifiera detta och försöka korrigeras genom att säga: X plus ett, så skulle summan bli X plus två, och så skulle det fortsätta och datorn skulle krascha, slås i spillror mot den liggande åttan, oförmögen att säga vem den var. Människan skiljer sig från datorn genom sin förmåga att slarva, genom sin begåvning att nonchalera ett problem när hon instinktivt uppfattar att det är oändligheten hon konkurrerar med. Medan datorn kraschar skakar människan på huvudet, skrattar eller gråter och går vidare. Återigen ett problem som man smidigast löser genom att glömma det. Jag låter det stå öppet vem jag är. Jag ber om förståelse och ursäktar mig för uppkomna olägenheter.

Vädret uppfyller i alla fall förväntningarna. Det är varken för varmt eller för kallt för årstiden, något som i månaden augusti i den här staden bara kan betyda en sak: det är varmt och fuktigt. Fader Rhen svetts ut sina flodliknande sekret, Köln-Bonn-bukten samlar upp och kokar ihop dem till en tjock sörja som ligger på hus, biltak, på ryggar och tankar. Vad skulle vi inte ge för en vindstöt, en frisk fläkt som kom klättrande uppför Rhen, norrifrån, medförande lättnad, en doft från havet! Inget kommer. Luftmoset fyller människornas lungor och huvuden som fuktig sand. Svalka kommer med duggregnet någon gång i september när jag måste tillbaka till kontoret för att se om det

kan bli några fler domslut efter det senaste.

Mitt arbetsrum på första våningen vetter direkt åt gatan. En gångmarsch på trettio minuter skulle ta mig till den asfalterade Rhenpromenaden och ge mig själv en känsla av underlägsenhet som enkel fotgängare bland cyklister, joggare, inlinesåkare och hundägare. Jag skulle kunna se upp på de övergivna ambassadörsbostäderna som i sin tur såg ut över floden genom tomma fönster. Jag skulle kunna besöka Villa Kahn som lekfullt kopierar ett franskt slott, eller runda området kring en av Bonns många internatskolor vars tomt sträcker sig nästan ända fram till vattnet, full av byggnader från Gründertiden och inbäddad i en park. Jag skulle utan besvär dagligen kunna uppsöka dessa platser, och det skulle ändå inte finnas något att se. I stället ser jag ut genom fönstret.

Hus och gata skiljs åt av en stor trädgård vars smidesjärnstaket är helt genomslingrat av rhododendron som sträcker ut sina köttiga blad genom gallret likt fångars fingrar för att bedjande fatta tag i de förbipasserandes axlar. Över det spetsiga gallerstaket tittar jag bort mot körbanan och väntar på att något skulle rubba ordningen, slira åt sidan, tappa färdriktningen, rotera. En tung, häftigt bromsande lastbil till exempel, som till slut strandade med karossen på sned, ett hjul på trottoarkanten, precis intill en gatlykta som ville den lyfta på bakbenet, samtidigt som ett mörkt moln av fotgängare samlades som flugor framför nosen. Något skulle ligga livlöst och oformligt på asfalten. En hög gamla kappor kanske, som inte fick plats i klädinsamlingscontainern? Även utan en noggrannare titt skulle jag veta bättre. De annalkande ambulanssirenerna gjorde incidenten till ett tekniskt problem. Med snabba stygn sydde roterande blåljus ihop det hål i ordningen som slitits upp av en artfrändes icke-planenliga död; ett hål som den växande folkmassan böjde sig över för att kasta en förfärad blick på kaoset därnere. Massan skulle trängas tillbaka. Ambulansens baklucka skulle slå igen. Dagen ryckte, stönade och sattes ånyo i rörelse. En människa skulle saknas, för alltid. Kanske en av mina

åtalade. Kanske mitt vittne. En av mina tre nästan frikända. Men jag är säker på att ingen av dem vistas i staden, inte ens i landet. Mellan instanserna gör man gärna en utflykt.

Åklagarmyndigheten har överklagat. Mitt mål kommer att ställas till högre instans. Det här fallet borde kunna ta sig hela vägen till Karlsruhe och Högsta domstolen. Det innehåller uppfordran om att officiellt notera rättssystemets misslyckande, eftersom människans värdighet kräver det. Som vi jurister brukar säga, över författningsdomstolen finns bara den blå himlen.

Den blå himlen har blivit ett färgat lock till en spelsamling. Om allt är en lek är vi förlorade. Om inte går vi under.

*Om prinsessor och marionetter och möjligheten att skaffa
sig respekt med några få ord*

Ada var en ung flicka och inte vacker. I det ögonblick strålkastarljuset dyker ner i denna berättelse var hon fjorton år, blond och kraftigt byggd. Hennes mun var bred, handlederna starka. Över näsan låg en hålig matta av fräknar som i rätt belysning visste när det var läge för några nödlögner om plockade blommor och lekar i det höga gräset. I verkligheten såg Ada äldre ut än vad hon var. Hennes bröst var väl utvecklade.

Sommaren 2002 började hon första ring på Ernst-Bloch-gymnasiet i Bonn efter det att hon på förekommen anledning som kommer att uppenbara sig inom ramen för en musikalisk återblick, tvingats lämna sin gamla skola. På Ernst-Bloch väckte hon till en början ingen särskild uppmärksamhet.

I alla klasser från och med den sjunde fanns det sammets- och silkesmjuka flickor, vilkas födelse hade ackompanjerats av långsamt tilltagande musik som det startande operativsystemet Windows av sin hälsningsouvertyr. Alla kom de till världen som miniprinsessor, nådde redan i tioårsåldern det första, fölliknande stadiet av fulländning och växte proportionerligt in i den kvinna de en gång skulle bli. De utvecklades rutinerat och felritt som om de redan hade bemästrat uppgiften att bli äldre åtskilliga gånger förr. Dessa pubertetsproffs skilde sig redan vid den första anblicken från dilettanterna. De hade en vuxen kvinnas vårdade, axellånga hår, klädde sig med välbalanserad nonchalans i sina höftbyxor, breda bälten och åtsittande toppar och fick slät barnhy och plutande barnmunnar att se ut som flickhy och flickmunnar, utan att låta finnar, svettningar eller pubertetslynne någonsin störa harmonin

i deras uppenbarelser. Auran av högfärdig renlighet som omgav dem lät sig inte imponeras av vare sig regnskurar eller fuktig sommarvärme. Allt klädde prinsessorna, blött hår, röda näsor och till och med dammlagret som under gymnastiklektionen lade sig över alla kroppar när man hoppade längd i den gamla sandgropen.

Eftersom de hade vant sig vid att få allting gratis hade dessa mänskliga råkid ingen äregirighet. Manliga skolkamrater tävlade om dem, också de som hade passat bättre ihop med en flickvän med ett inre liv. Vissa utövade lätt idrott eller läste lätt litteratur. Deras betyg var medelmåttiga; de nämnde favoritämnen som tyska eller konst och biologi, utan att kunna förklara vad det var de tyckte om. Redan på gymnasiet stod de i livets zenit. De hade den starkaste utstrålningen, tog emot maximal bekräftelse och upplevde varje dag ett slags färglöst välbefinnande, för att inte säga: lycka. Efter studenten skulle det sakta gå utför. Glädjande nog struntade de i sin personliga historias spännbåge. Kanske anade de något. Kanske var det från den aningen som den där melankoliska fläkten kom, den som gav deras graciösa rörelser något trögt, trögheten något tragiskt och tragiken en särskild grace.

I och med denna beskrivning har alla egenskaper nämnts som inte stämde in på Ada. Hon var motsatsen till prinsessa, om nu prinsessor har någon motsats. Alltsedan Ada som tolvåring kommit på idén att sökandet efter en mening inte var något annat än en av den mänskliga tankeförmågans avfallsprodukter, ansågs hon vara högt begåvad och svåruppfostrad. När hennes nya lärare uppmanade henne att presentera sig för de andra eleverna nämnde hon sitt förnamn och kom inte på något mer att berätta. Han bad om några personliga ord, om något som passade in på henne och förstod inte varför hon skrattade.

Skolbytet hade inneburit en lyckträff för henne, sa Ada till slut, hon hade sett fram emot Ernst-Bloch. Förr skulle hennes föräldrar inte ha tillåtit henne börja på det dyra privatgymnasiet. Ada sa "förr" på ett sätt som lät som epoker långt tillbaka i tiden.

"Och vad är det som är så speciellt med Ernst-Bloch?" frågade

en prinsessa med korkskruvslockar.

”Det kändes som om det här var en plats för verkligt kloka, verkligt trasiga, verkligt kategoriska människor.”

Några skrålade instämmande, andra gjorde grimaser. Prinsessorna lutade sig tillbaka och drog fram det långa håret med bägge händerna för att kasta det över stolsryggen. Ada hade verkligen sett fram emot Ernst-Bloch. Skolan drevs i privat regi och även de förtappade varelser som bjöd hårdnackat motstånd mot att delta i bjudresan vid namn ”lycklig barndom” garanterades en sista chans till högskolebehörighet.

”Det kändes som om.” Efter det sa Ada inte mycket under 2002. På lektionerna räckte hon aldrig upp handen. Om hon blev tilltalad började hon inte sina meningar med ”Enligt min mening” eller ”Jag tror”. Hon sa: ”Det där är trams.” Eller: ”Det kan bara tolkas på ett sätt.” Eller: ”Det är ovidkommande vem som visste vad och hur mycket.”

Den här stilen behöll hon även gentemot Höfi. Höfi hade skaffat sig ett rykte som blodhund, som kände lukten av dumhet på hundra meters avstånd i motvind och obarmhärtigt förföljde den. Av misantropi hade han valt bort en akademisk karriär för en levnadsbana inom skolan. Hans sympati steg i proportion till motspelarens intelligenskvot. I likhet med alla fritt svävande klippblock i rymden hade också han en varm, flytande kärna som han dock visste att försvara med förnuftets alla medel. Höfi företrädde den empiriskt belagda uppfattningen att till och med grädde blev hård om man vispade den för länge. Prinsessorna hatade honom. Han betraktade dem aldrig på annat sätt än med ironiskt förvriden underläpp.

Sedan det nya skolårets början gick det inte en historielektion i 10B utan att hans loja röntgenblick utsåg en ny, tafatt duvunge som kurade i ett livligt bo med fläckiga små nyfödda fåglar. En dag i september, utanför föll ett svagt duggregn, ställde han sin förvuxna Quasimodogestalt framför Ada som satt längst bak i den högra vinkeln i klassbänkarnas u-formation, sträckte sig efter en

kulspetspenna och riktade den som en kniv mot hennes nästipp.

Han uppskattade folk med bestämda åsikter, förkunnade Höfi, men det fanns för allting i livet minst två möjliga perspektiv och ingetdera kunde göra anspråk på absolut giltighet. Det skulle hon ta och lägga på minnet ordentligt med den här pennan och inte öppna munnen igen förrän hon begrep det. Slut på meddelandet.

Ada tog pennan ur handen på honom och lade tillbaka den på exakt samma ställe där den legat mellan skrivhäfte och bok. Samtidigt besvarade hon Höfis blick med att titta rakt fram, men hon såg honom inte i ögonen utan fixerade just den lilla punkt i hans panna, som efter en pistolkulas klockrena genomträngning utlovade en omedelbar och säker död.

”Är ni gift?”

”Förvisso”, sa Höfi, medan tystnaden i rummet blev total.

”Älskar ni er maka?”

”Förvisso. Mycket till och med.”

”Har ni någonsin funderat på att ni lika gärna skulle kunna hata den kvinnan?”

”Nej.”

Ada sänkte blicken från Höfis panna till sina ärrade fingertoppar. Under lektionerna fördrev hon tiden med att riva loss huden kring naglarna från köttet och dra den i smala trådar upp till mitten av fingret.

”Om det stämmer”, sa hon tyst, ”så kan ni sluta upp med det där snacket om att allting har två sidor.”

Höfi öppnade munnen och stängde den igen. Han nickade som om han i själva verket hade fått oväsentlig men oavvislig och sedan en längre tid väntad information och fortsatte sin undervisning. Tjugofyra timmar senare visste alla de sjuhundrafyrtiotvå eleverna på Ernst-Bloch att en av dem hade fått sista ordet mot Höfi. Man sa att Höfi för första gången under sitt mångåriga yrkesutövande som tyrannisk historielärare hade hittat en jämbördig motståndare.

Ada kunde läsa och skriva redan som fyraåring; hon hade lärt

sig det själv med hjälp av en abc-bok. När Ada var fem nådde högerhandens fingrar enkelt vänster öra när hon lade högerarmen runt huvudet. Därför började hon skolan tidigare och fick befattningen Yngst på livstid. I tredje klass var en pojke av den uppfattningen att en sådan barnunge som Ada inte kunde leda ett skolgång, och fick därefter en lätt njurskada orsakad av en stövelspark. Ada hade ställt sig på sin kvadratiska hårda skolväska för att träffa honom i ryggen. Under de följande veckorna tillbringade hon förmiddagarna i ett inglasat rum intill klassrummet där hon löste uppgifterna för respektive lektion på några minuter och därefter målade djuphavsfiskar i bleka färger, i svart vatten, många tusen meter under havet.

Ernst-Bloch undfängade så många kvarsittare med undervisning och en sista chans, att Ada skulle ha varit tvungen att hälsa på i de yngsta högstadieelevernas korridorer för ett samtal med jämnåriga. Eftersom till och med de äldsta eleverna föreföll henne infantila kände hon inte minsta behov av det. Låta bli att hitta vänner kunde hon i sin egen årskurs också.

Rasterna tillbringade hon i rökrutan där hon stod och rullade cigaretter med precisionen hos en konsthantverkare. Hon höll sig strax intill ständigt samma gäng elever från olika klasser, stod ett halvt steg utanför cirkeln, lyssnade till samtalen och såg till att hon med hjälp av de stora bylsiga dunjackorna undandrog sig rastvakternas blickar. Varje gång hon tog ett bloss sneglade hon under fällda ögonlock på den pappersätande glöden. För det mesta hade hon sina urtvättade jeans på sig, där de fransigt slitna byxbenen bakom hämlarna släpade över stenläggningen, och en jacka i samma material, men i en mörkare färgton, något som kunde jämföras med ett estetiskt brott. Huvudet och bröstet, som var lite för stora för Adas stabila men småvuxna kropp, hade tillsammans med det faktum att hon sällan talade gett henne smeknamnet "Marionetten". Nästan ingen kände till hennes riktiga namn, men alla visste att hon med några få ord hade satt Höfi på plats. Man lämnade henne i fred. Då och då lade hon sig

burdust i samtalet. Vad spelar det för roll om Amelie hade velat det. Om någon verkligen behövde cykelkällaren till en fest, skulle han självklart få det. Klart att Schröder blir omvald.

Hon skiter i allt. Mer kortfattat kunde den nyas personlighet inte sammanfattas i ord. Erkännande fanns med i den ordvändningen och föga sympati. Man visste inte riktigt. Prinsessor i alla årskurser höll sig borta från henne och omgrupperade sig i rökruktan tills ingen av dem hade Ada i ryggen. Precis som på sin gamla skola stod Ada omgärdad av en massa folk som inte angick henne det minsta och kände tydligt att allt var som förut. Det hade varit barnsligt att tro något annat.